Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД УНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

ОЛОНИИТЫН - ПОЛИТИЧЕСКЭ ГАЗЕТЭ

1991 ЯНВАРЬ 3 ЧЕТВЕРГ № 2 (18625) СЭН. 6 МҮН.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советтэ

...үшан жэлэй эгээл ...лшын hүни багта бо... ороhон үе, Буряадай ССР-...рхэ сэдьхэл Министрнүүдэй Советэй за... Ороной нюдэн дээрэ хэдэн тон ...уд хонходоо...ала асуудалнууд зүбшэн ...энхээр hонсэгдэбэ. «Ниитын адууhа ...ой Костидо...ай үбэлжэлгэ эмхидхэхэ ...леграмма, ...аар арадай депутадуудай ...г. hүргүүлэнгын аймагай Советэй ...али гэрэй эрдэм хүдэлмэри тухай ...студентнүүд ...удал түс заседани дээрэ ...агшад Костишэн хэлсэгдэбэ.

...тухай хүсэжэнгын аймагта малай ...кинхи опера...жэлгэ эмхитэй hайнаар, ...болохо дон...г үрэ ехэтэйгээр үнгэргэхэ ...соор бэлэн...бар тон ехэ дутуу дунда... Совет хүд...ушарба гээд тодорhон ...80 миллион...ка юм. Жэшээлхэдэ, Ушхай... Хүүгэ, Худанай, «50 лет Октябр... ...кайдын hүрэ... «Первомайский» совхо... ...гшад саарhи...дта малай байра байдал ...ханууд...ые. ...жэлгэдэ бэлдэхэ талаар Энэ ...хэлмэри мүнөө болотор түнаha хүсэлэ...згдөөгүй байhаар. Тэжээл ...эй hүлдэ ...дбэрилгэ дээшэлүүлхэ та...Э: Костя ...муртэй хэмжээнүүд аб...ппоро. горо...үй. Тиигэжэ хэрэгтэй үбhэ... ...ороhдоо 42, холимог тэ...лэй 40 процентнь бэлдэг... Гадна бэлэдхэгдээ боло...тэжээлэйнь шанар муу ...аа гээд онсо тэмдэглэг...ихэдэ тэжээл буйлуулха ...ар ажал тон муугаар ябуу...адаг юм байна. Гадна ...хай үнеэдые харуулhалал...технологи горитойгоор ха...йруулагдана гээд онсолог...добо. Хэдэн хоногоор газаа гаргагдангүй, гансал холимог тэжээлээр хооллоод байна.

Эдэ болон бүсад шалтагаануудhаа уламжалан, залуу малай, илангаяа тугалнуудай гарзалха ушарнууд эрид олошоро, малай ашаг шэмэнь доошолоо. Жэшээлхэдэ, Ушхайтын болон «50 лет Октября» совхозуудта гараhан тугалнуудай 34 процентнь гарзалаа. 1989 ондо 189 толгой эбэртэ бодо мал гарзалhан hаа, 1990 ондо 1076 толгой хосороод байна.

1990 оной 11 hара соо Худанай совхоздо үнеэн буриhөө дунда зэргээр 1367, Хэжэнгын совхоздо 1438, Ородто 4521, аймаг соо бүхыдөө 1675 килограмм hүн hаагданхай байгаа. Энэнь республикын дунда зэргын хэмжээнhээ 397 килограммаар бага.

Энээнэй хажуугаар малай тоо толгой ходо үсөөржэ байhаар. Онсолходо, 1990 оной турша соо эбэртэ бодо малай тоо 603, тэрэ тоодо hаамхай үнеэдэй тоо 89 толгойгоор үсөөн болоо, 2724 толгойгоор хонидой тоо бага болоходоо, 2049 толгойнь эхэ хонид юм.

Иимэ хүндэ хүшэр байдалай тогтоод байбашье, арадай депутадуудай аймагай Совет бүтэмжэтэй, бодото хэмжээнүүдые абанагүй гээд Министрнүүдэй Совет зааба. Тиимэhээ саг дары энэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулха, республикын эмхи зүргааануудай зүгhөө шухала хэрэгтэй туhаламжа үзүүлэгдэхэ зэргэтэй гэжэ тэмдэглэгдээ.

Саашадаа заседани бүхэн дээрээ нэгэ, хоёр аймагай Соведүүдэй үбэлжэлгэ эмхидхэн ябуулха талаар хэжэ байhан хүдэлмэри шалган хаража үзэхэ гээд шиидхэгдэбэ.

«Буряадай ССР-тэ 1991 оной хүгжэлтын түсэбтэ болон бюджедтэ оруулагдаха хубилалтануудые тодорхойлхо тухай» асуудал шухала удха шанартай байгаа. Түсэблэлгын, хангалгын болон бүсад хабаатай эмхи зүргааануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатай үргэн ехэ зүбшэн хэлсэлгэ энэ талаар боложо, тодорхой шиидхэбэринүүд баталагдан абтаба.

Манай республикын саашанхи ажабайдалда хабаатай бүсад шухала асуудалнууд Министрнүүдэй Советэй заседани дээрэ харагдажа, зүбшэн хэлсэгдээ, бүтэмжэтэй хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые хараалhан шиидхэбэринүүд баталагдан абтаа. Онсолходо, гэр байра бариха талаар урдань хараалагдаhан түсэбүүдэй дүүргэлтэдэ үшарhан удаарал зоной hанаае охээр зобооно. Тиимэhээ тон тодорхой хэмжээнүүд 1991—2000 онуудта абтахаар хараалагдана.

Министрнүүдэй Советэй шиидхэбэреэр республикын ой модоной ажахын-территориальна үйлэдбэриин нэгэдэл Буряадай ССР-эй Ой модоной ажахын министерство болгогдобо.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов заседаниие хүтэлбэрилэн ябуулаа, зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалнуудаар үгэ хэлээ.

Мухар-Шэбэрhээ мэдээсэнэ

НЮТАГАЙ ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ГАРГАГДАНА

Районой «Агропромхимия» үйлэдбэриин нэгэдэлэй механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ «Родина» колхозой тэжээлэй корнеплод таригдаха поли, мүн паар дээрэнь нютагай үтэгжүүлгэ шэрэжэ байна. Тус ажахын таряашад энэ шухала хүдэлмэреэ үшөө зүн байхаhаа хойшо өөhэдөө эрхилhэн байха юм.

Жэлэй эхинhээ хойшо эндэ бүхыдөө 15 500 тонно органическа үтэгжүүлгэ полинууд дээрэ гаргагдаба. Колхозой ахамад агроном В. Полубенкын мэдүүлhэнэй ёhоор ажахы энэ жэлдэ 80 гектарта тэжээлэй корнеплод тарихаар хараална. Энэ талмай дээрэhээ баян ургаса абахын тула гектар бүхэндэнь 100 тонно наг шэбхэ оруулха хүсэлэнтэй ажаллажа ябаhаниинь hайшаалтай. Даб дээрэ энэ полидо 6000 тонно органическа үтэгжүүлгэ шэрэжэ үрдибэ. Тэрээнhээ гадуур 100 гектар паар дээрэ 9200 тонно наг шэбхэ гаргагдаа.

Мүнөө энэ хүдэлмэри эндэ үдэрhөө үдэртэ ургэдэжэ байнхай.

• • •

ОРОЛДОhОНОЙНЬ АША

Хара-Шэбэрэй «Родина» колхозой механизатор В. Г. Варфоломеев хажуудаа хэдэн хүнтэй 375 үхэр уужам хорёо соо байлгажа шахан таргалуулна.

Үхэрнүүдээ hайпаар харуулhалжа, зүбөөр эдеэлүүлhэнэй, бодотоор оролдожо хүдэлhэнэй ашаар үнгэрэгшэ ноябрьда тэдэнэйнгээ тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 902 граммаар нэмээгээ hэн. Декабрьда тэрэнhээ бага бэшэ нэмэлтэ шэгнүүр абахаар хараална.

В. ШИРДАРМАЕВ.

Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Дээдэ Юрөөгэй комсомол-залуушуулай hүhаалиин фермын коллектив район соогоо жэл бүри социалис мурысөөйдэ түрүү hуури эзэлдэг юм. МТФ-е даагша Нина Цыреновна Данжаева. Тус hүнэй фермын түрүү hаалишадай тоодо Мария Чагдуровна Красикова, Зоригто Никифорович Гымнинов гэгшэдые нэрлэмээр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан М. Ч. Красикова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯАДАЙ ССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ

Загаhанай ажахые хүгжоохэ талаар габьяатай байhанайнь, олон жэлэй туршада оролдосотой hайнаар ажаллаhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Президиум 1990 оной декабриин 13-най Указаар Баргажанай районой Баргажанай-Адагай загаhанай комбинадай загаhашан Иван Петрович Малогрошевто «Буряадай ССР-эй загаhанай ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

• • •

Үйлэдбэриин үндэр дүнгүүдые түйлаhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1990 оной декабриин 13-най Указаар Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнаба гэбэл:

Малыгин Валентин Евсеевичые—Баргажанай районой Баргажанай-Адагай загаhанай комбинадай загаhа сэбэрлэгшэ,

Орлов Василий Константиновичые—Яруунын загаhанай заводой техник-загаhа үсхэбэрилэгшэ.

Чащина Галина Ивановнае—Баргажанай районой Баргажанай-Адагай загаhанай заводой баанха хэдэг цехэй станочница.

• • •

Эрдэм шэнжэлэлгынгээ ажал ябуулгада габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1990 оной декабриин 7-ной Указаар СССР-эй Науканнуудай Академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй Биологиин институдай лабораториие даагша Эльберт Гомбожапович Базарондо «Буряадай ССР-эй эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

• • •

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1990 оной декабриин 7-ной Указаар Зэдын районой Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Алексей Цырондоржиевич Идамжаповта «Буряадай ССР-эй габьяата агроном» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

• • •

Физическэ культура болон спорт хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1990 оной декабриин 7-ной Указаар «Буряадай ССР-эй физическэ культурын габьяата хүдэлмэрилэгшэ» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Синяева Зоя Константиновнада — Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ахалагша багша.

Шойсоронов Степан Базаровича — Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ахалагша багша.

• • •

Физическэ культура болон спорт хүгжөөхэ талаар олон жэлэй туршада эдэбхитэйгээр ажаллаhанайнь түлөө Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1990 оной декабриин 7-ной Указаар Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ахалагша багша **Коноваленко** Дмитрий Дмитриевичые Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

РСФСР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТОГТООЛ

ЯНВАРИИН 7-ниие (Христосой түрэhэн үдэр) ХҮДЭЛМЭРИИН ҮДЭР БЭШЭ ГЭЖЭ СОНОСХОХО ТУХАЙ

Московско ба Бүхы Русиин патриарх Алексиин хандаhан дээрэhээ, мүн hүэзгтэй хүндүдэй шажанай мэдэрэлые хүндэлэн, РСФСР-эй Верховно Совет иигэжэ тогтооно:

январиин 7-ниие (Христосой түрэhэн үдэр) хүдэлмэриин үдэр бэшэ гэжэ соносхохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо

Р. И. ХАСБУЛАТОВ.

Москва, РСФСР-эй Соведүүдэй байшан. 1990 оной декабриин 27.

ОЛ hАЛБАРИИН ЭЗЭН

...Өөрой совхозой ахалагша хонишон ...имир Цыбиков 16 жэлэй хугасаа гол ...ин hүрэг үсхэбэрилсэжэ, ажахынгаа гол ...албариие саашадань хүгжөөлсэжэ ябаг...дай нэгэниинь болоно. Энэ аха нүхэрөө ...эл дүршэлтэй хонишон гэбэл, алдуу бо...тогүй ёhотой. hүүлэй жэлнүүдэй, турша... Владимир Бимбаевич ажалдаа үндэр ...нүүдые түйлажа, эрхимүүдэй тоодо ба...р hүүрияа олонхой. Иимэ нэгэ баримта ...дая. Долоон жэлэй хугасаа соо эхэ ...идой отара дээрэ хүдэлхэдөө, тэрэ жэл ...ой отара даажа абаад, hайн эхэ хонид болгохын түлөө оролдожо ябана.

1990 ондо В. Б. Цыбиков ажалдаа амжалтатай ябаhанайнгаа түлөө «Буряадай ССР-эй габьяата малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө hэн.

Б. ЦЫБИКОВ.

Зэдын район.

ДЭЛГҮҮР:

...ТҮҮЛГАНЬ ХУБИЛНА

РОССИН ...АРИЛГАШАД НЭГЭДЭБЭ

...илгын эмхинүүдэй ба... — баримтриятинуудай ажал ябуул... — «Пастушка» гуримшуулхын, эрхэнүү... hайхан гүйсэд хамгаалхын, мүн ...ани). Буряаша коллективүүдэй со... 17.35—Киноочена ба экономическа хүг...н» — видеокардэ тааруу эрхэ байдал ...буряад хэлэлхын тула РСФСР-эй ...дай үльгэрнстрнүүдэй Совет үн...аншалнуудые ...к жэлэй август hарада ...Цыренжапов тогтоол баталан абаhан ...Буряадай С...радиогой ...ороной зүүн зүгэй районуудэй оркестрилга бэлүүлдэг мини...-ганга» — телетвын мэдэлэй байhан ба...позитор Жигжитов — хабсаралгын трестнүүд, ...hөөр 75 жэторриально - барилгын нэ... 19.55 — Бурнүүд, бүсад предприятии...нууд. МОСкинүүд hалбариингаа бай...галан нойрсожа хубилгаха талаар ду... 21.15 — «Русин оруулhан байна. ...СР-эй зүүн зүгэй районуудрилга бэлүүлхэ Россин ...эй концерн (Росвостокстрой) байгуулха гэhэн шиидхэ...и энэ дурадхалай үндэ... абтаба.

...нэр байгуулагдаhан Росстрой хадаа ажахын тоо... өөhэдынгөө олоhон ...ор өөhэдыгоо хангаха, ...өө өөhэдыгоо хүтэлбэ... гүримаар ажал ябуулэрхилдэг үйлэдбэриин — ...ин комплекс мүн болоно. ...черный Устав зохёон та...нхай. РСФСР-эй гүрэнэй ...эриин органуудhаа, мүн ...гын эхин эмхинүүдhээ ...уулагдаhан эрхэ түлөөлдээ Росвостокстрой гүй...рэглэхэ эрхэтэй.

...цернын правлениин түрүүлэгшээр Ю. Л. Назаров ...гдаа.

...риториально - барилгын ...строй» нэгэдэл саашаа...йлэдбэриин, промышленд... барилгын «Бурятстрой» ...наци гэhэн нэрэтэй болбо. Генеральна директо... С. М. Антонов hунгаг... В. А. Жигимонт ассоциа... правлениин түрүүлэгшын ...л эзэлбэ.

М. БОЛОНЕВ, ...ной штатнабэшэ корр.

НАРАНАЙ хаанашье байhынь мэдэхын аргагүй, тэнгэриин бүрхэhэн, хара үүлээр хушагдаhан, хүйтөөр hалхилhан, саhа бордоhоор шэдэлhэн үдэр hэн. Уужам ехэ хорёонууд соо хаалгатай шахагдажа байhан үхэрнүүдшье хуу шахуу дал сарай руугаа орошонхой, эдимэр нэгэрүү хэды хашарагууд лэ газаа хобто соохи үбhэ, hолоомо шэмхэлжэ байба.

— Санжа Пурбуевичнай тээ тэрэ бүүдхэ соо байгаал ёhотой. Иимэ бурууллан хүйтэн үдэр тэрэш малhаа холо ошохогүй,—гэжэ «Талецкий» совхозой ахамад зоотехник Г. Д. Сандаков хэлээд, нэгэ заахангэрхэн руу маниие дахуулба.

Эндэ ороходомнай түмэр пеэшэндэ гал түлигдэнхэй, буулама дулаахан, досоонь сэбэршье, стол дээрэ бага зэргэ аяга, амhарта табяатай харагдана. Бээр үндэршэг, үргэн сээжэтэй, нилээд хүдэр янзын дундуур hаhанай хүн hуурриhаа бодожо:—Санжа Эрдынеев, — гээд, гараа үгэнэ.

— Зай, таанед танилсаба гээшэт. Хөөрэлдэжэ hүүгтэ. Би ажал хэрэгээрээ ябахамни, — гэжэ хэлээд, Гомбо Дамбиевич гарашсо hэн.

— Хэдэ хаалгатай байдал малые эдеэлүүлжэрхибэл, хоро хажуудань hахижа, хаража байhанай хэрэгшье үгы юм бээ. Эдэ хаана ошохо hэм,— гээд, би үгэ залгангаа дуугарбаб.

— Тиимэрхүүшье юм ааб даа. Теэд эды олон мал хаража байгаад, эдеэлүүлбэл орхёод ябашахань hанаа зоборитой агша. Аяар 800 шахуу үхэр ха юм. Шахагдажа байhан тарган, заhагдаагүй шандааhатай бууруу, хашарагууд тэшэ ядахадаа мүргэлдэхэ, бухадалдаха, бэе бээ гэмтээжэшье болохо байна. Ходол хаража байгаагүйдэ аргагүй. Баhа шэбхэ шабааhыень ходо сэбэрлэхэ, дорохи дэбдихэрыень шэнэлхэ, хобто кормушка соohоо унаhан үбhэ тэжээлыень гэшхүүлэнгүй тармажа, хамажа абаха хэрэгтэй. Тэжээлнай гамтай ха юм даа,— гэжэ малшан хэлэнэ.

Саашань тэрэнэй хайшан тээд малшан болоhон тухайнь хөөрэлдэбэбди.

— Би автомашинын жолоошон мэргэжэлтэй хүм. Бүри гуша гаран жэлэй саана Хурамхаанай районой hахали нютага байхадаа, түрүүн трактористын, удаань шоферой курса дүүргэhэн. байгааб. Тэрэнэй урда...ээ Анна Шипеторовна эжытээ хамта хонишонооршье хүдэлөөд үзөөб. Совет Армиин алба дүүргэжэ ерэhээр олон жэлдэ энэ Загарайн районой Шабарай леспромхоздо автомашинада хүдэлөө hэм. Тэрэ үедэ малшан болохоб гэжэ ой ухаандаашье оруулдаггүй байгааб. Урдань энэ. ехэл hонигүй, хашартай ажал шэнгээр hанагдагша болэй. Теэд мүнөө би эндэ зургаадахи жэлээ хүдэлжэ байналдее. Хайшан гэхэбши, hурагдаа, дадагдаа гээшэ ааб даа. Hаhан ошонтоо, дахин автомашинада hууха зүрхэнгүйшэг байна,—гэжэ Санжа Пурбуевич энеэбхилэн хөөрэнэ.

ТЭРЭНЭЙ эндэ малшан болжо ерэhэниинь иимэ удхатай юм. Санжа Пурбуевичай хани нүхэр Галина Николаевна математикын багша мэргэжэлтэй. Арбаад жэлэй саана Дөодо-Тайлса hуурида дунда hургуулийн нэгдэхэдэ райОНО тэрэниие эндэ багшалхаар эльгээhэн байгаа. «Зүүнэй хойноhоо ...абагша нинадхэ дахаха» гэдэ...эл, Санжа-ошохонь хайратай шэнги болоод байжашье болохо бээ.

— Трактор, машиные байха газартань табяад, хаанашье ябашахаш. Харин үхэр малые тиигэжэ орхихогүйш. Тэдэниие саг соонь уhалаа, эдеэлүүлэгүйдэ, ходо хаража, hахижа байгаагүйдэ аргагүй юм,— гэжэ нүхэр Эрдынеев хэлэнэ.

Санжа Пурбуевич хажуудаа хөөр хүнтэй—үнинэй малшан Нина Григорьевна Егорова Андрей Лебедев гэжэ залуу хүбүүн хоёртой мүнөө 700 гаран заhагдаагүй эрэ хашарагуудые шахан таргалуулна. Эдэнэр 10 hаратай болоhон, түс тустаа 200—250 килограмм шэгнүүртэй бурууннуудые абаад, 18 hаратай болоторнь шахажа, түс бүриинь 400 килограммhаа доошо бэшэ шэгнүүртэй болгожо, мяханай комбинадта ябуулдаг. Жэшээнь, тээсгэн, үнгэрэгшэ жэлэй декабриин тэн багаар 160 шахамалнуудые мяханай комбинадта тушаахадань, тэдэнэй 80 гараниинь тус бүридоо 450 килограмм, бэшэниинь 400 килограмм татаа юм.

— Зай, малыомнай ошожо хараял даа, — гээд, тэрэ ута дал сарай руу дахуулаад ошобо.

Шахамалнуудайнь үдэртоо эдеэлдэг хорёонь уужам охэ, ханынь захаар ута хобоо, хобтонууд хэгдэнхэй. Тэрэнэйнь хажуугаар түсхай охэ тэргэтэй трактор ябаад, хуурай, шэнгэншье тэжээл адхажа үгэдэг юм. Үхэрнүүдэй хүйтэндэ, мүн hүниндоо ороже хонодог ута дал-сарайнуудынь миил, хабтагайгаар баригданхай, охэшье дулаалагдаагүй.

— Энээн соотнай байхадаа мал даарадаггүй юм гү?—гэхэдэмни, Санжа Пурбуевич тодожо абаад:

— Үгы ааб даа. Тарган сула үхэрнүүд юу даараха hэм. Эдэнэй зариманиинь янгинама жабар соошье дал руугаа ородоггүй, газаагуур пэндиилдэжэ хэбтэгшэ. Харин hалхи, бордоhондол дурагүй. Харана гүт, мүнөө хуу дал соогоо орошоод байхыень,— гэжэ хэлээд, тэрэ үхэрнүүдээ тэндэhээ туужа гаргаха, манда харуулхаяа оролдоно.

ТЕЭД тэдэнь бэлэхэнээр гаража үгэхэ хэбэргүй. Зариманиинь дурата дурагүй дал-сарайн үүдээр бултайнад. Хуу нэгэ адлирхуу, газарлиг бүдүүн бэетэй, хабтагар hоргагай хашарагууд бэрхүүгээр хулээн зогсоноод.

— Малдаа ямар тэжээл эдюулдэг, шэгнүүрыень хэр нэмээдэг гээшэбта? — гэжэ асуубаб.

— Үглөөгүүр 8 часта ерээд, хобто кормушка соохиень сэбэрлэжэ, тэжээлэй цехhээ халуун бүрдүүг асархыень хулеэгээд байдагбди. Тэрэниие асарамсаарнь, малаа дал соohоо гаргажа эдеэлүүлдэг, шабааhыень сэбэрлэдэг, дэбдихэрыень, шэнэлдэгби. Шэнгэн бүрдүүг нормогүйгөөр үгтэдэг. Тэрэниие үхэрнүүд уhаная орондо ууна. Мүн халуун бүрдүүг үхэдаа бээ халанна, дулаасуулна ха юм.

Удаань хэршэмэл, худхамал, hолоомо, үбhэ, силос баhал тэжээлэй цехhээ асаржа, үхэр бүхэндэ 10 килограмм хүртэхоор үгэнэбди. Удэhоо хойшо, үдэшэлэн тээ үхэр бүхэндэ 4 килограмм болохо үйрүүлhэн талха таряанай зүйл хуурайгаар эдюулнэбди. Дабhан дуран соонь үгтоо ааб даа.

—Юрэдоол, үхэрнүүд бүхэли үдэртөө эдеэлжэл байдаг гээшэ. Тиигэжэ байхадаа, шэгнүүрээ нэмээнгүй, таргалангүй яахаб? Энэ үбэлэй шанга хүйтэнэйшье үедэ үхэр бүхэн шэгнүүрээ сүүдхэдэ 750—800 граммhаа бага бэшээр нэмээнэ. Зундаа-намартаа 950—1000 граммааршье нэмээдэг,— гэжэ С. П. Эрдынеев хоорэнэ.

— Салин хулhэнтнай, ашаг олзотнай ямар бэ? — гэжэ асуухэда, тэрэ иигэжэ хэлэнэ:

— Түлөөhэмнай малай шэгнүүрые, нэмээhэнhээл гүб даа. hарадаа хүн бүхэнэй 380—400 түхэриг абадагбди. Умсэдөө үшөө 2 үнеэ, 2 бүруу, 2 гахай баридагбди. Худөөдэ ажаhуугаад, яажа оорын hү, мяхагүй байхабши. Арга хүргыень олоохо, үмсынгоо малай үбhэ сабшаа аабзабди даа. Совхозhоо талха таряанай зүйл худалдажа абадагбди. Яhала ядаха юумэн үгы. «Мал хараха — ама тоhодохо» гэгшэ гүбэ. Оролдожо, хулhэ гаргажа хүдэлhэн хүн ама хооhон байха ёhогүй. Мүнөө сагта ондоогоор ажаhуухын аргагүй ха юм.

— Мүнөө хаа хаанагүй арендэдэ, ажахын тоосоондо, дэлгүүрэй харилсаанда орохо тухай охэ хөөрэлдөөн болоно. Танай ажахыда иимэ юумэн үгы гү?

— Арендэдэ, подрядта орохо тухай эндэмнайшье яhала хөөрэлдөөн болодог. Теэд манайш совхоз тарялан, сабшалангай, бэлшээриниишье газаргүй шахуу ажахы ха юм. Ондоо тээhээ асаргдаhан үбhэ тэжээлээр лэ малаа эдеэлүүлнэбди. Тиигээдшье районой ажахынуудай тугалнуудаа үгэхэдэнь тэдэнииень бидэ түргэн түлжүүлжэ, шахажа мяханда түшаанабди. Тиимэhээ ондоо ажахынуудhаа гол түлэб дулдыдана бшуубди,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.

...Үбэлэй нараншье баруун тээ ошоо, нилээд доошоо тонгойгоо хэбэртэй, газаа бүри барагар хара бүрүүл болошобо. Бидэ ябаха тээшээ забдажа, малшанда жалдань амжалта, ажабайдалдань жаргал хүсөөд лэ мордоо hэмди.

М. НАМЖИЛОВ.

Загарайн район.

Зураглал

ҮБЭЛЭЙ НЭГЭ ҮДЭР

Алдарта Байгалаа аршалан хамгаалая!

...ОТОЛОО ҺАА, ОРОНДОНЬ УРГУУЛА!

Манай аймагай газар дайда ой модоор хоморшог юм. Жэшээлбэл, Борьёо, Зарубино, Джида һууринууд нюсэгэн талада түбхинэнхэй. Тэд модоор хоморбди гээд, шэнэ гэр байра барингүй, түлеэ залһагүй һуухагүй ха юм. Энэ хэрэгтэнь манай Торгин ой модоной лесопунктын коллектив шадаха зэргээрээ туһаламжа үзүүлнэ.

Сэлэнгын леспромхозой филиал туладаа анхандаа бэлэдхэһэн модонойнгоо зарим хубиие ондоо тээшэнь эльгээдэг һэмди. Үнгэрһэн жэлэй январь һараһаа иимэ гурим болюулагдаа. Бэлэдхэһэн модоёо, гаргаһан продукцияа аймагайнгаа хэрэглэмжэдэ гүйсэд үлөөнэбди.

Бидэнһээ гадна аймаг дотор модо бэлэдхэдэг эмхинүүд гэхэдэ, гүрэнэй проектно-барилгын кооперативай, оньһожоруулагдамал ойн ажахын участогууд болоно. Эдэнэр модо бэлэдхэхэдэ, ямар ёһо гурим баримталдаг юм, энээн тухай хэлэхэ аргамгүй. Харин бидэнэр колхоз, совхозуудай модо бэлэдхэгшэдэй хүрэжэ шадахагүй холын участогуудта модо отолнобди. Баруун-Торин өөдэ, Дунда-Гол, Хойто-Шобхо газарнуудта мүнөө модо бэлэдхэгшэднай хүдэлнэ. Гол түлэб үтэлһэн, муудаһан модо отолхые оролдодог юм. Хэрбээ ехэ наринаар, яаралгүй шэлэжэ хүдэлөө һаа, ой модо сэбэрлэгшэд, санитарнууд болохо байгаабди. Тэд гол дутагдалнай мэдээжэ ха юм даа. Хуушан техникэ, уламжалан технологи хубилгаха хүсэ шадалгүй бшуубди.

Түхэреэн модоёо хажуу тээшэнь худалдахаяа болёобди. Мүнөө хаа яа худалдаашье һаа, эсэсэй продукци — хүрөөдэмэл материалнуудые түрүүшын хараада абанабди.

Байгал далайе аршалан хамгаалха талаар һүүлэй үеын тогтоолнуудтай зохилдуулан харабал, отолхо участогууднай бага, амар хүрэхын аргагүй газарта юм. Тэд яахаб, үнгэрһэн жэлнүүдтэ байгаалида ээзэн бусаар хандажа, дутын ой модоёо һалгаагаа ха юмбибди. Мүнөө ажахы эрхилэлгын иимэ гурим тогтохо ёһотой: модо отолоо һаа, орондонь саг дары һуулга. Иигээгүй һаа, нюсэгэн хада гүбээнүүдэй хоорондо, нюсэгэн талада ажаһууха болонобди.

Буряадай ой модые илангаяа ехээр, хайра гамгүйгөөр отолһон, хюдаһан эмхи хадаа «Забайкаллес» нэгэдэл болоно. Эдэмнай хэдэн арбаад жэлдэ одоол хайра гамгүйгөөр модо хюдаһан, харйин оронуудта үнэгүйгөөр худалдаһан байна. Харин манай эмхи гансал нютаггаа хэрэглэхээр отолно бшуу. Тиихэдээ ехэнхинь түлеэндэ орохо модо бэлэдхэнэ ха юмбибди.

Дэлгүүрэй экономикын үедэ ямар юумэн хубилха гээшэб гээд манай коллективэй гэшүүд асуудаг. Ямар юумэншье хубилшахаб даа. Ажал ябуулгамнай тэрэл зандаа үлэхэ. Сэнгүүд хэлсээтэ болгогдохо юм аабза. Жэшээлбэл, 1 кубометр хүрөөдэмэл материал анхандаа 58 түхэригтэ һаа, мүнөө 85 түхэриг болохо.

Хүн зониие түлеэгээр хангалга тухай хэлэбэл, ой модогүй Оёор, Хулдат, Тори, Петропавловка гэхэ мэтэ һууринуудта ажаһуугшад манда хандадаг юм. Гэбэшье булта зониие саг дары хангаха аргагүйбди. Олон хүн ээлжээндэ зогсодог.

Ерэхэ жэлһээ арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг участок байгуулха һанаатайбди. Хашаа хорёогой, штукатурка хэхэ модо бэлэдхэхэ гэжэ хараалнабди. Энэмнай мандаа аша туһатай, олзо оршотой байха гэжэ һананаб. Райпотребсоюзаар дамжуулан худалдадагбди, энэ гуримнай һэлгэгдхэгүй.

Мүноонэй байдал тухай юрэнхыгоор, бүхы дээрэнь бодоод үзэхэдэ, жэгтэй шэнги. Хүдөөдэ ажаһуудаг бидэнэр урданейхиһаа муу байнабди гэхын аргагүй. Эд эүйл хоморжоо ааб даа, тэд һуудал байдалнай һуури дээрээ тогтонхой гэхын аргагүй. Үнэ сэнгүүд тухай бодомжомни иимэ. Эрдэм, техникын, бага зэргээршье һаа хүгжэжэ байһан сагта үнэ сэнгүүд доошолхо, эд бараан урданайхиһаа хямдарха ёһотой гэжэ һанадаг байгааб. Тэд мүнөө тад ондоо үзэгдэл ха юм. Хүгжэлтынгөө бодото, үнэхоор замые олоногүй хабди. Тиимэһээл тулгардуу, тухашаруу байдалда оронхойбди.

Дэлгүүрэй экономико тухай гүнээгыгөөр бодомжолхо, тобшолол хэхэ шадалгүйб. Гэбэшье өөрынгөө үкинэй хүдэлдэг участогаа урагшатай толгойлоо һаа, намда хүрөө гэжэ һананаб. Коллективэй гэшүүн бүхэн хүдэлмэрийнгөө һуурида ажалаа һайнаар бүтээдэг байһай гэжэ сэдьхэнэб. Энэмнай шэнэ бодомжо бэшэ. Гэбэшье үнэн сэдьхэлэй хүсэл мүн.

Я. КОРЕНЕВ,
Торгин модо бэлэдхэдэг участогай начальник.
Зэдын район.

В. А. Тамонов Түбэй электросетьдэ диспетчерээр үнинэй ажаллажа байна. Мухар-Шэбэрэй, Ивалгын, Загарайн, Тарбагатайн аймагуудай промышленна предприятинуудые, колхоз, совхозуудые электрын элшэ хүсөөр хангалгые тэрэ хинэжа байдаг юм. Элшэ хүсэнэй ямар нэгэ объект дээрэ авариин болоходо, нютагуудые зайн галаар таһалдуулангүй хангахын тула диспетчер зүб шиидхэбэри абажа, тэрэниие үсадхаха бүхы хэмжээнүүдые абадаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: диспетчер В. А. Тамонов.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Партиин нэрэ хүндые хамгаалая

АНИРГҮЙ ЯБАХА САГ ДҮҮРЭЭ

Республикын зарим партийна организацинуудта партийна суглаанууд үнгэргэгдэжэ, коммунистнууд тохёолдоод байһан мүнөөнэй байдал зүбшэн хэлсэжэ сэгнэлтэ үгэнэ, олон суглаануд дээрэ элдэб хандалганууд абтана. Жэшээлхэдэ, һаяхан Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай партийна конференцидэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Президент М. С. Горбачевто, «Правда» газетэдэ хандаһан хандалга абабэ.

Тэрээн соонь иигэжэ бэшээтэй: «Бидэ, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай коммунистнууд Танда хандажа, аяар холын Захааминай магазинуудай тагууд дээрэ юуншье үгы гэжэ мэдээсэнэбди. Экономическа асуудал мүнөө үедэ политическэ асуудалтай адли болоо. Абтаһан хуулинууд дүүргэгдэнэгүй. Засаг бэелүүлхэ хэрэгсэлнүүд, онол арганууд үгы.

Энэ хандалга соо Зэдын комбинат 1991 ондо материально-техническэ хэрэгсэлнүүдээр ороёдоол 40 процент хангагданхай гээд хэлэгдэнэ. Хубилган шэнэдхэлгын дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханаагүй олон коммунистнууд партиһаа гарана. Районой эгээн томо партийна организацинуудай нэгэн болохо тус организациин коммунистнуудай тоо урда жэлэйхитэй сасуулхада, 30 процентээр үсоороо.

«Журамгүй, хайша хэрэг ябадалые, хонжоо наймаанай һүжэрэлгые, партиин бардам зан гаргалгые, хуулинуудай «дайе» манай ажалшад буруушаана гэжэ дүрбэн мянган гэшүүдтэй коллективэй, 450 коммунистнуудай зүгһөө мэдүүлнэбди. Комбинадай коллектив демократическа аргаар хараалагдаһан эмхи журамай, хуулинуудые сахилгын түлөө. Орон соохи байдал тогтонижоруулгын үедэ эрид шууд эзэмжээнүүдые абаха эрилтэ СССР-эй Президентдэ бидэ табинабди. Үгы һаань, Зэдын комбинадай партийна эхин организацинууд таража, үгы болоходоо болохонь» гээд хэлэгдэнэ. Энэ хандалга партийна конференци дээрэ баталагдан абтаа.

М. ГОНЧИКОВ.

Бэшүүрэй районой түб Бэшүүр тосхоной партийна организацинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн дээрэ партиин мүнөөнэй байдал коммунистнуудай һанаа өхээр зобоожо байһан тухай хэлэгдээ. Энэ зүблөөндэ партиин ветеранууд, коммунист-хүтэлбэрилэгшэд уригдаа юм. Аша үрэтэй, һайн хөөрэлдөөн болоо. Нэгэшье хүн һанаа-амар һуугаагүй. Өөрынгөө хараад, анигүй ябаха саг дүүрээ, партиин хараа зорилгонуудые ойлгуулха, хүнүүдтэй хөөрэлдэхэ, тэдэниие партиин хэрэгүүдтэ этигүүлхэ саг өрээ гээд эндэ суглараг шад онсолон тэмдэглээ. Зүблөөнэй түгэсхэлдэ районой ажалшадта, залуушуулда, партиин ветерануудта, бүхы коммунистнуудта хандаһан хандалга баталагдан абтаа.

Орон дотор боложо байһан үйлэ хэрэгүүд совет хүнүүдэй һанал бодол хүлгүүлнэ, зобооно. Үйлэдбэри дээрэ журам һуларае. Энэ хадаа гүрэнэй захил дүүргэхэ хэрэгтэ һаад ушаруулна. Хүн зониие эдеэ хоолой болон бусадшье түрүүшын эзлжээнэй эдеэ хооллоор хангаха асуудал ехэ хүндөөр шиидхэгдэнэ. Ушар иимэһээ үйлэдбэри дээрэ журам бэхижүүлхэ, эмхи гурим байгуулха гээшэ партийна организацинуудай, нютагай Соведүүдэй мүнөөдэрэй гол зорилго гээд хэлэгдэнэ.

Район соохи байдал һайжаруулха талаар районно партийна организаци бага бэшэ арга боломжотой. Коммунистградай депутадууд, коммунистхүтэлбэрилэгшэд, партиин ветеранууд, һүнгагдамал партийна органууд, партиин юрын гэшүүд мүнөөнэй хүнгэн бэшэ үедэ бүхы хүдэлмэриеэ нэгэ шэглээр эрид шууд ябуулха ёһотой гээд тэдэнэр мэдүүлнэ.

Тэрэшэлэн КПСС-эй зэргэһээ гараха ушарнуудые сэгнэхэдээ, олон коммунистнуудная мүнөөнэй байдал ойлгоогүй, өөһэдынгөө һуури олоогүй байгаа. Мүн партийна эхин организацинууд иимэ хүнүүдтэй хүдэлмэри һуулаар ябуулна. Даалгагдаһан хүдэлмэриин түлөө харюусалга шангадхаха, хүн зоной аша туһа хамгаалха гэшэ мүнөөдэрэй гол зорилго болоно гээд хандалга соо хэлэгдэнэ.

Партиин хараалһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө эдэбхи үүсхэл гаргажа оролдожо байгыт гэжэ районой коммунистнуудые энэ зүблөөндэ хабаадагшад уряалаа. Мүнөө районой ажалшадта хандажа, бүхы юумэ ухаагаараа ойлгожо, аша үрэтэйгөөр ажаллахые, ороной байдал тогтонижоруулха талаар СССР-эй Президентын Программые дэмжэхыень уряалаа.

Иимэ үнэн зүрхэнэй уряанууд, хандалганууд республикымнай хүн зоной сэдьхэлдэ хүрэхэ байха гэжэ найданабди.

А. ГРОМОВА.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгдэнэй һуулцаан

«Угай уряае» уншаад байхадаа...

1990 оной август һарада журналист Г. Дашеевагай Хойто-Байгалай эвенкнүүдэй ажабайдал тухай «Угай уряа» гэһэн очеркнууд толилогдоһон юм. Эдэ материалнуудай үндэһөөр арадай депутадуудай Хойто-Байгалай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй депутат С. Ф. Рассохин редакцида иимэ удхатай харюу үгэбэ:

«Эвенкнүүдэй ажабайдал һайжаруулха гээшэ амин шухала, хойшолуулашагүй зорилго гэжэ тон зүб. Энээниие тон юрэнхыгоор, «зүб» «буруу» гэһэншүүгээр, нэгэ янзаар ойлгожо болохогүй гээд баталха байнаб.

Мүнөө үедэ республикын бага үндэнэ яһатанай ассоциацийн президент П. С. Степановай зохёон дурадхаһан, Буряадай ССР-эй Министрүүдэй Соведэй баталһан хэмжээ ябуулгануудые эвенкнүүдтэй хүдэлмэриин үндэнэ болгон абанхайбди.

Энэ асуудалаар оёнэдын һанамжа, бодомжонуудтай ёһотойт гэһэн ажаглалта тон зүб. П. С. Степановай программада нэмэлтэ болгон, оёнэдын дурадхалнуудые багсалаад, Министрнүүдэй Соведтэ нүхэр Манжуевта эльгээгээ һэмди.

Онсолбол, ерээдүйн национальна сельскэ Соведүүдэй байгууламжын экономическа хүгжэлтынь, үндэнэн зоной ажалаар хангагданги байха асуудалнуудые түрүүшын хараада табинабди. Бага предприятинууд, эвенкнүүдэй гэр булын ажахынууд, артельнууд ажахы урагшатай эрхилэлгэдэ аша үрэтэй гэжэ ойлгообди. Мүноодэр энэ талаар манда зарим тэды һайн талын дүй дүршэл бии.

Бүхы хүдэлмэриимнай гол шэглэлынь юун бэ гэбэл, үндэнэн зон газар, үһанайнгаа бодото ээзэд болохо ёһотой. Агнуурийн газарнууд бүри мүнэн эвенкнүүдтэ дамжуулагдаха зэргэтэй гэжэ тоолонобди.

Ажахы эрхилэлгые һайжаруулха гээшэ тон шухала. Ушар иимэһээ бидэ национальна сельскэ Совет тухай Хуули зохёон табигдага сэхэ хабааданабди.

Национальна сельскэ Совет тухай һайн Хуули хадаа мүноодэрэй, ерээдүйн зорилгонуудтай зохилдохо, сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудтай суг хүдэлхэдэ шухала арга нүхэсэл болохо.

Мүнөө бидэ «Агимни» гэһэн хамтын бага предприяти байгуулаабди. Диилэнхи олониинь эвенкнүүд ажаллака. Абабаһан бүхы юумэн бүтэмжэтэй бэшэ, гэбэшье «Агимни» ехэ ерээдүйтэй гэжэ найданабди.

Холодное һууринда һургуулиин дэргэдэхи кооператив урагшатай хүдэлнэ. Үхибүүд агкажа, загаһа баркжа һурана, эдир оёдолшод заншалта үрлал оёдолой хэшээлнүүдые гарана. Энээнэй үндэһөөр бусадшье һүргуулинуудта иимэ кооперативууд байгуулагдаха юм.

Нижнеангарск һууринда уран зурагай һургуули хүдэлдэг, шэнэ жэлһээ эвенкнүүдэй үхибүүдые һургаха шэглэлтэй болгогдохо.

Һайн талын хубилалтанууд бии, гэбэшье хэхэ юумэн үшеел ехэ».

РЕДАКЦИҺАА: Республикын бага яһатанай ассоциациһаа, райгүйсэдкомһоо һонирхолтой, удхатай харюунууд абтаба гээд һанаагаа амарха шалтагаан үгы. Ерэхэ жэлдэ эгээл энэ багаар ассоциациин, мүн райгүйсэдкомой түлөөлэгшэдэй хараалһан хэмжээ ябуулгануудаа хэр бэелүүлжэ байнаень хараха зорилготойгоор Хойто-Байгалай райондо ошохобди, эвенкнүүдтэ хүрэхэбди. Үндэнэн зоной өөнэдынь һанал, бодол шагнажа, байдалтайнь бодотоор танилсаад, тобшолол хэбэл сэнтэй ха юм.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэгдэнэй һуулцаан

ТҮНХЭНЭЙ РАЙОНДО

ХЭРЭН. Һүүлэй жэлнүүдтэ һу үйлэдбэрилгөөр һара, квартал бүхэнэйнгөө даабарние эзэшэдгүй дүүргэдэг «Маяк» колхозой Далахайн һаалиин фермэдэ ажаллагшад горитой амжалта туйлана.

Байгша оной эхиниһээ тус фермын коллектив бүхыдөө 5956 центнер һу үйлэдбэрилөө гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 2238 килограмм һу һаагаа. Эдэ үдэрнүүдтэ фермэдэ үдэртөө 14—15 центнер һүн һаагдана.

Далахайн фермэдэ түрүүшүүл олон. Дүршэлтэй шадамар Л. Ж. Зарбуева, Л. Л. Шенхорова гэгшэд жэлэй эхиниһээ хойшо үнеэн бүриһөө 3034—3171 килограмм һу һаагаа юм. Гадна үнинэй һаалишад В. Р. Андренова, Л. С. Бадлуева энэ хугасаа соо үнеэн бүхэнһөө 2900 килограмм һу һаагаад байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ тус фермэдэ үнеэдынь тугаллажа, сагаан эдеэн элбэгжэхэнь. Эндэ үбэлжэлгэнь урагшатайгаар үнгэржэ байна.

В. ПЕТРОВ.

САГААН ЭДЕЭН ЭЛБЭГЖЭХЭНЬ

БҮХЫ ТАЛАҺААНЬ БЭЛДЭНЭ

Хабарай тарилга үшөө холо гэжэ байнгүй, «Мир» колхозой таряашад, механизаторнууд техникээ түлэг заһабарилжа байхатаяа хамта, таряалан, сабшалан дээрэ нютагай органическа үтэгжүүлгэ зөөнэ, тэндээ саһа тогтооно.

Жэшээнь, Галбайн отделениндэ дүршэлтэй механизаторнууд А. Д. Гыргенов, Б. Т. Галанов, С. Ш. Озбонов, А. Д. Машкинов гэгшэд бүхыдэнь 12 сеялкэ, тракторай 5 анзаһа, КП-3,8 түхэлэй 4 культиватор, хүрьһэ жэгдэлхэ катогуудые заһабарилжа гаргаа. Ерэхэ жэлэй февраль гаратар тэдэнэр хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын бүхы техникые бэлэн болгохоор хараална.

Мүн Т-150 түхэлэй табан тракторай гурбаниинь һаяар заһабарида табигдаха юм. Даб дээрэ дулаан байһаниие һамбаашалжа, эндэхид олонхи тракторнуудаа шэбхэ зөөлгэдэ хэрэглэнэ. Энэ хүдэлмэриин дүүргэгдэмсээр, тракторнууд заһабарилгада табигдаха юм.

Һүүлэй мэдээгээр таряанай газарта 6500 тонно шэбхэ, сабшалан дээрэ 1000 тонно шэбхэ гаргагдаа. Һаяар хүдэлмэринь түгэсхэгдэхэнь. Эндэ мүнөө механизаторнууд В. П. Котовщиков, М. И. Быковский, Б. Д. Пархаев, А. А. Гыргенов, Д. Д. Шангин гэгшэд хүдэлнэ.

Л. ШАРАКШАНОВ.
Түнхэнэй район.

МУЛЬҺЭН ДОРОҺОО

БАРГАЖАН. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой загаһашад загаһа олзоборилхо табан жэлэйнгээ түсэбые урдшалан дүүргэбэ. Энэ хугасаа соо бүхыдөө 18 950 центнер загаһа олзоборилхо даабаряа 400 гаран центнерээр үлүүлбэ.

Колхозой загаһашадай гурбан бригада мүнөө үедэ мульһэн дорооно загаһа барина. Эдэнэй дундаһаа Николай Адунович Федоровой хүтэлбэрилдэг бригада эрхимлэнэ. Энэ коллектив мульһэн дорооно загаһа губшажа бариха хаһын эхилхэһээ хойшо гүрэндэ 300 гаран центнер мүнгэн хэшарһата продукци тушаагаа. Тиихэдэ нүгөөдэ хоёр — А. А. Федоров, К. С. Пилеев гэгшэдэй бригада. Туд бүреэ 200 центнер загаһа олзоборилоо юм.

Мүнөө Байгал дээрэ загаһа олзоборилго нилээд урагшатай байна. Хабар болотор загаһан ехээр губшагдахаар гэжэ загаһашад мэдүүлнэ.

Д-Н. ШАГЖИЕВ.

Зураглаал

ТАЙГЫН БАСАГАН

ДЭЭДЭ-АНГАРАЙ эхин тээһээ хорон шангаар жабарлан һалхилна. Нэгэ аалидана, тиигээд лэ шангадашана. Талын дундуур мянга түмэн оронуудай хүнгэрэг саһа хаха сохин гүйлдэжэ ябаһан мэтээр бэжэгэнэшэнэ. Хуушан үмхи гэрэйнь дараансанууд байгаалиин аашануудые тэсэжэ ядаһандаа ёолон ёгшон хахинана. Гэрэй хушалтые хуура татажа хаяхаар һалхин аашална. Хэзээ замхаха һалхин гээшэб даа? Буурал сагаан толгойтой Анна Алексеевна Танкиульева һанаа зобоһон хэбэртэй, дуугайхан тамхяа носоожо, хухэ үтаа бааюулна. Гэр соонь гэнтэ зохид дулаан, уужам һаруул болоһон шэнгээр һанагдаадхиха юм.

Һаяшаг үхибүүдынь булта сугларжа, наян наһанайнь ойе, баяр ёһололой оршон байдалда тэмдэглээ. Света басаганиинь мүнгоор шэмэглэгдэһэн гааһа бэлэглээ бэлэй. Басаганайнгаа бэлэгые юунһээшье үнэтэй дээрэ сэгнэн абаа һэн шуу. Наян наһанайнь ойе тэмдэглэхэдээ, үхибүүдынь, аша гушанарынь хайраата эхэдээ эуун наһанай жаргал эдлэхыень юрөөгөө бэлэй. Иимэ ехэ наһанай жаргал үнэн дээрээ эдлэхын тула һайхан наһаан, үетэн нүхэд, үнэн сэхэ үхибүүд хэрэгтэй ааб даа. Эдэ бүгэдэ Анна Алексеевна Танкиульевада биил байха даа. Тэд үнгэрэн ошоһон он жэлнүүд тэрэнэй ажабайдалда, абари занда мартагдашагүй мүр сараа үлөөнхэй. Аннын түрэхэдэ, эхэ эсэгэнь Дэдэ-Ангар мурэнэй эхиндэ ан олзоборилжо ябаа юм. Орын арһаар татагдаһан гэрнь энэ модон гэрһээ үлүү дулаахаар һанагдадаг. Нарһан, шэнэһэн, мододой дунда табигдаһан урса гэрыень ямаршье һалхин дайрадаггүй бэлэй. Гэр соонь үдэр, һүнигүй гал носожо, бишыхан Аннын досоо этигэл найдал түрүүлдэг байгаа. Гал хадаа эвенкнүүдэй ами наһаниинь, этигэл найдалынь, зол жаргалынь гэжэ тоологдодог. Тиимэнээл гэр соо гал жэлэй алишье сагта носожо байха эзэртэй. Буу эзбсэг даажа, ан олзоборилхо арга шадалтай болоһон лэ эвенк, хүбүүн гү, басаган гү хамаагүй, ойдо гаража, эхэ эсэгэнэртэйгээ хамта ан амитадые агнадаг, хоолойгсо тэжээхэ арга бэдэрдэг байгаа.

Бишыхан Аннын эхэ Мария, эсэгэ Алексей хөёр мэргэн буудадаг һэн тула хододоо олзотой бусадаг бэлэй. Эхэ эсэгэнь ойһоо бусахатай адли Душкачанай ород һүмын поп Афанасий гэгшэ саг дары бии болоод лэ байгша һэн. Бүтүү улаан һахалтай, Афанасий булганай, хэрмэнэй, һолонгын эгээл һайхан арһадыень шэлэжэ абаад, хаһинахашье мүнгэ үгэнгүйгоор ябашадаг һэн. Бишыхан Анные хэрээһэндэ мүргэхыень, тэрээниие таалахыень поп Афанасий ехэ һургадаг бэлэй. Энээнэй түлөө эгээл үнэтэй арһа, мяха, шүрбэнэеэ эхэ эсэгэнь үгэдэг байгаа. Афанасиин һүүлээр Нижнеангарскын, Эрхүүгэй хүпеэсүүд эвенкнүүдэй һуудаг отогуудаар ябажа, архи тамхяар эхэ эсэгэнэрыень хүндэлжэ, хэдэн үдэрөөр аргагүй ехэ хүлгөө татадаг бэлэй. Хүпеэсүүдэй ошоходо, гэр соонь өөртөөшье хубсаһа оёхо арһа, шүрбэнэн үлэдэггүй байгаа һааб даа. Эхэ эсэгэнэрынь даяяд лэ ой гаража, агнуури хэхэ ушартай болодог һэн.

Хойто-Байгалда шэнэ Совет засагай тогтохо хүлгөөтэй үе сагые Анна басагахан ехэ дуратайгаар угтан абаа бэлэй. Юундэб гэхэдэ, поп Афанасий, Нижнеангарскын хүпеэсүүд огто харагдахаяа болёо бшуу. Эхэ, эсэгэнэрынь ангайнгаа арһа гүрэндэ ушаажа, тэрэнэйнгээ түлөө мүнгэ абадаг болобо. Эвенкнүүдтэ модоор гэрнүүдые, һургуулинуудай байшангуудые барижа, нэгэ сомон болгон суглуулжа захалба. Аннын эхэ эсэгэдэ Дэдэ-Ангар мүрэнэй эрьедэ оршоһон Уоян нютагта гэр барижа үгтэб. Агдыреевтэнэй, Тымаулевтанай, Танкиулевтанай, Тулбуконовтоной отогууд Уоян һуурида нүүжэ ерэһэн, шэнэ байрада түбхинэнэн байха юм. Түрүүшээр эвенкнүүдэй хүхиһэн, баясаһан гээшэ аргагүй һэн даа. Улаан гэр соо сугларжа, түрэл хэлэн дээрээ дуу дуулажа, үзэг бэшэжэ, ном уншажа һураха гээшэ охэл һайн шэнгээр һанагдадаг байгаа һааб даа. Эвенкнүудые Москва, Ленинград хотонуудта эльгээжэ, миинтээр һургуулиндаа үзүүлжэ захалба. Үнгэрэн ошоһон үе жэлнүүд соо ой тайгаар агнуури хэжэ ябаһан эвенкнүүд багшын, эмшэлэгшын, инженерэй мэргэжэлнүүдые шудалжа захалаа. Түрүүшын колхоз, совхозууд эмхидхэгдэжэ, эвенкнүүд газар захалжа, хартаабха, шэнээсэ ургуулжа захалба. Эдэ бүгэдэ гайхамшагта хубилалтанууд Анна Танкиульева өөрынгөө нюдөөр хаража, өөрынгөө гараар овощ ургуулжа, залуу наһанайнгаа зали бадаруулан ажаллажа эхилээ һааб даа. Анна басаган ойдо гаража агнуури хэдэг, түрэл гарбалнуудтаа, эхэ эсэгдээ туһалалсадаг бэлэй.

Ажалша шударгы һайхан сэдьхэлтэй басаган хододоо зоной урда ябадаг һааб даа. Эвенкнүүд улаан гэртээ сугларжа һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэрэгдэг, шэнэ байдалай замаар гэрэлтэ һайхан ерээдүй тээшэ дабшаха хараа түсэбүүдые зохёодог байгаа. Нютагайнгаа зоной дурадхалаар Анна Танкиульева Коммунис партиин гэшүүн боложо ороо бэлэй. Тэрэ гэһээр табин жэл үнгэрөө.

Табин жэл гээшэмнай хүнэй ажабайдалай ехэнхи хубинь мүн болоно. Анна Алексеевна табин жэлэй туршада партиин зэргэдэ алхалжа, ехэ юумэ хэһэн, хараһан хүн гээшэ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ Анна Алексеевна Калининай нэрэмжэтэ колхоздо ажаллажа, хартаабха ургуулдаг, үбэлдөө агнуури хэдэг байгаа.

Анна эсэхэ сусахые мэдэхэгүй хүн байгаа. Үдэртөө 40—50 модоной эй таталжа, агнуури хэдэг һэн. Зарим жэлнүүдэй һуудаг, агнуурнууд газарнуудые томо томо низацинуудта хайрагөөр хубаажа үгөө. Зүбшэн хэлсэнгүйгөөр, ряа. БАМ-ай барилгахэдэ, Хойто-Байгалдабии байһан юм. Мүнөө 700-ниинь үлэнхэй олонхинь ээрлиг Эвенкнүүдтэ газар, тайгыень бусаажа үгла. Эвенкнүүд үбгэ рэйнгээ хэрэгүүдые лүүлхэ ёһотой,— гэн Танкиульева мэдүүлэ

Анна Алексеевна һанай богоно алхаа хүнгэн зандаа. Уоя найнгаа үйлсөөр яа алхалжа ябадаг. Хуулзажа, һонинoо а Гушаад онуудаар б гэрынь үмхиржэ байнхай. Чильчигирэй Совет шэнэ байрада хэдэн удаа дурадхаһ

— Залуушуулнай зобожо ябана ха юм тээл үгэгты. Минии һан энэ гэр соо унг гэрни юунһээшье д нагдадаг. Намда ш хэрэггүй,— гэжэ пар лай ветеран А. А. Т ва хэлэдэг юм.

Буурал сагаан толгойтой шыхан бэетэй тулгуу хүгшөө хуушан гэрэ заа зогсоно. Сагаан хушагдаһан орьёл у нууд үүлэ мананай толорон, яларан Залуудаа энэ хада у дундуур ан амита рөөрнь мушхэжэ, уд илгангүй, хагсуу һа ган дундуур эсэхэ мэдэнгүй ябадаг б гүүртэ гөё наһан дааа. Бултадаа гэрэл ерээдүй тухайгаа бод унтаха нойрод март ладаг байгаа бшуу. тадшье олон байда Хойто-Байгалынь м дахаар бэшэ болонх дохи зуун жэлэй эх дэ километршье а үгы байгаа һаа, м гүүр түмэр харгы б хүн зониие нуулга тээһэн поезднууд н рэн гүйлгэлдэнэ. А сеевна поезддо нуу ааа Нижнеангарск, байкальск хүрэтэр х ошоһон юм. Поезд да түргэншье, зохи шэ ааб даа. Тэд у яннаа Нижнеангарск тула зургаан-долоо эдеэ абажа, гаралд Мүнөө хэдэхэн часа энэ харгы дабагдан харгын һайн талань талань мүн лэ ехэ дэ, ан амитад хуу ба нүүдэй нуудаг газар дэжэ ошоо.

Өөрын дурааг хэ лаад, агнуури хэдэг то-Байгалда олон торе үсөөн болгоо Эвенкнүүдтэ агнуури шэл үгэхэ хэрэгтэй. лоо һаяшаг Чильчигирэ скэ Соведэй сессийн ридэ хабаадалсахад Алексеевна хэлэв гэ

Нүхэр Танкиульев арадайнгаа зол жаргалын тула бүхы наһаа лаа. Партиин эзэрэг жэлэй ябана. Тэрэнэ дэ «50 жэл партиин гэһэн тэмдэг толоро Ажалай ба партиин А. А. Танкиульева наһай. болоошье п гайнгаа зоной дунд тэй, тэдэнэртээ зүб бари хэлэжэ. Эхэ арад зондоо ашатай юумэ хэхыень заабар һаар зандаа. Олон эхэ Анна Алексеевна ульева зол жаргалта элүүр олондо хүндэт байгыт даа.

К. ЖАМ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ажа партиин ветеран А. киульева.

АhАТАЙ НЮ

ЭЭЛЭЙ гарахын ар
ө үлөөд байхадаа
бухы шахуу һур
делегацинууд рай
сугларжа, соёло
нэгэ удэрэй кон
үнгэргэбэ. Тэрэн
он», «Ажамидара
гэһэн хоёр шэглэл
секцидэ үнгэрө

ь, «Граждан бо
ороноо хамгаалгы
айн», хоёрдохин
газар — минии г
адахинь «Хүн б
кологийн эүргэ х
үрбэдэхинь «Түрэ
гаалиин улаан дэб
төмэнүүд олон һу
һонирхуулан хабаа
гэдэхи секцидэ х
районой военком
В. Семёновой х
ро Зэдын комбина
ороноо шэнжэлэл
соо сугларжа, дай
етеранууд тухай һо
хөөрэлдөөнүүдые

он дунда һургуу
классай һурагша
Дамдинова иигэжэ
най класс «Бу
оһон граждан дай
нуудай худэлөөн
лээр худэлдэг юм.
дахи армиин дай
газарнууд, тэрэнэй
командир Пётр
Щетинкинэй нэрэ
хээр һонирхуулдаг.
ондо П. Е. Щетин
да алба хэһэн му
атай Я. М. Москви
а хүрэһэн хүгшэн
н ажаһуудаг юм.
ндо граждан дайн
һан байгаа. 1921
рын военкомадаар
эльгээгдэжэ, 5-да
оруулагдаба. Ба
ын сагаантанай сэ
ажа, Зэдын райо
авловка һуурида
Байгадань, Я. М.
ай П. Е. Щетинкин

хибүүдтэ зо

зохёолн

УРЫГАД

РЯАНДА

Рас

ого бороо хура
зэбүүн үдэрнүүд
араан хара үүлэ
гни соо хайшаашь
өөжэ, тэрэ үглөөн
охид удэр эхилбэ.
элшээридэ гарга
үхибүүдэй ажалай
н лагериие даагл
лдановна эдир хо
дэбэ:
днай хэдэн удэр
ожо, мүртэй һай
гүй. Тиимэһээ удын
етар таряанай за
оогондо хурьгада
ряаланда хурьгада
агүй тула по
жэрылгээд, хүн
газар хубаажа
агдаһан газараа
д мэтэ хөрхоор х
болонот.
хаамжын абтаха
ад мааралдаһаар
зүгһөө үлеэһэн
эбшээ һурин та
шэглэбэ.
олиин эгээл ба
хилэ» даалгаг
юумэеэ сложо
тишээ ябасагаа
һаяар ерэжэ, «хи
бдэхэ хэбэргүй
Баяр бодоод,
харьялһан гор
хүрэтэр ошоод
шиидэбэ.
эрьесын булэг бур
дахи талмай дэ
эбдэрхэй ан
ор машинын тү
боошхонууд бо
ь түмэр түдэгын
хэбтэхэнь хараг
абарай тарилгы
аа байрлаһан бай
Баярай горхоной
ожо хараханань,
анзаһанайшье
нүүд урдажа бай
о обоо хубоо хэб
эн удэрэй ороһон
охон һураггүйгөө
ын хажууда хэб
умэрэй обоохой
а гэжэ Баяр бо
шулуунуудые уһан
юухайдуулан шэ
ааб, «гол горхон
түдэгэ хаяжа, уһа
болохогүй, нүгэл,
даа. Уһан соо түг
заатагүй абажа
и,— гэжэ хүгшэн
эдэгые гэнтэ һа
Баяр гүйдэлөөрөө
үн дээрэ гараад,
арахадань, үшөөл
элшэжэ. Я ябаба.
жэ ерээд, горхо
гуталаа тайлажа,
турин. үбдэгтөө
гаад, уһан соо

Эрдэм һуралсалай шэнэ шатада

ІАҺАТАЙШУУЛАА ХҮНДЭЛХЭ, НЮТАГАА МЭДЭХЭ

ЖЭЛЭЙ гарахын ар-
й үлоод байхадаки,
й бүхы шахуу һур-
й делегацинууд рай-
э сугларжа, соёлой
э нэгэ үдэрэй кон-
үнгэргэбэ. Тэрэнь
он», «Ажамидара,
гэһэн хоёр шэглэл-
секцидэ үнгэрөө

нь, «Граждан бо-
ороноо хамгаалгын
дайн», хоёрдохинь
й газар — минии га-
бадахинь «Хүн ба
экологиин зүргэ хү-
үрбэдэхинь «Түрэл
йгаалиин улаан дэб-
темэнүүд олон һу-
һонирхуулан хабаа-
гэдэхи секцидэ ха-
районой военком
В. Семёновой хү-
ро Зэдын комбина-
ороноо шэнжэлэл-
соо сугларжа, дай-
етораннуд тухай һо-
хоорэлдөөнүүдые

эй дунда һургуу-
и классай һурагша
Дамдинова нигэжэ
анай класс «Бу-
оһон граждан дайн
ануудай хүдэлөөн»
элээр хүдэлдэг юм.
5-дахи армиин дай-
газарнууд, тэрэнэй
а командир Пётр
Щетинкинэй нэрэ
хэһэр һонирхуулдаг.
хондо П. Е. Щетин-
нда алба хэһэн му-
атай Я. М. Москви-
ба хүрэһэн хүгшэн-
ун ажаһуудаг юм.
ондо граждан дайн-
аһан байгаа. 1921
рын военкомадаар
эльгээгдэжэ, 5-да-
оруулагдаба. Ба-
ын сагаантанай сэ-
нажа, Зэдын райо-
паевловка һуринда
байхадань, Я. М.
ой П. Е. Щетинкин
танилсажа, буряад, ород хүлэ-
адли тэгшэ мэдэхэ байһан ха-
дань өорынгөө оршуулагша,
болгоһон байгаа. Я. М. Моск-
витинтай хамта тэрэ армида
нютагайнь хубууд Кирилл
Шелкунов, Андрей Танхонов,
Сухаринн Үсхэ, Намсарайн
Жүгдэр, Аюшын Долгор, Жүг-
дэрэй Намжил гэгшэд алба
хэһэн байгаа.

Мүн энэ һургуулийн 9-дэхи
классай һурагша Юлия Ринчи-
новагай хөөрөөн олоной һо-
нирхолые ехээр хүдэлгэбэ.

— Манай Дүтэлүүр тосхон-
до дайнай ветераннуудые ехээр
хүндэлдэг, тэдэнэршье һургуу-
лидамнай ходо айлшалжа бай-

Түрэл нютагаймнай түүхэһээ

ЭГЭТЫН ДАСАН

I.

Хориин аймагай түб буусаһаа зүүлжээ жараад модоной газарта дуулим намжаа Булган талын зүүн захада Эгэтын дасан наранай түяада алтан ганжар, алтан толинуудаараа яларан, толорон, аяар холоһоо харагдагша бэлэй.

Энэ дасанай барилга 1831 ондо дүүргэгдэжэ, гурбан ехэ Ярууные тойрожо һууһан, мүн Зазаа, Витим, Түрхэл Хүшэгоор, Хэндэ Тэлэмбын болон гушан гурбан Гулбайн, Догнын, Эгэтын, Ульдэргын, бэшэшье холо, ойрын нютаг нуганнуудай һүэгшэд мүргэлшэдтэ үүдээ нээһэн түүхэтэй.

Буддын шажанийо үргэн сагаан Яруунын дэбисхэр дээрэ дэлгэрүүлхэ, арад зоной болбосорол, хүмүүжэлдэ нигүүлэсхы боди сэдьхэл түхөөжэ, үбшэ зоболонһоо абарха дэмбэрэлтэй Эгэтын голой эрьедэ мүндэлһэн шэнэ дасан арамнайлагдахадаа, Дамжем Аранжалин хиид гэһэн нэрэдэ хүртэһэн байгаа.

Эгэтын дасан Буряад ороной гуша гаран дасангуудай дунда нилээд суутай, эгээл олон лама хуварагуудтай, эгээл ехэнь тоотой байһан юм.

Дасанай хүреэн соохи Дамжем Аранжалин хиидэй хабаатай һүмэ, бурхан шүтөөнэй байра байдал гэхэдэ, иимэ һэн: Ехэ дасан, табан дуган, мүн дасанай хүреэнэй газаа талын дүрбэн зүггэ дүрбэн модон дуган (хойто, баруун, урда, зүүн аймагай гэгдэжэ нэрлэгдэдэг байһан, тобшолон хэлэхэдэ, хотон айлнуудай), барай гэр (типографи) гэхэ эргын дасанай байшангууд бии һэн.

1926 оной байдалаар дасанда хамтадаа табан зуун арбан зургаан лама, хуварагуд шажанай үйлэ хэрэг бүтээжэ байгаа. Энэ тоодо тобшолол хэхэдэ иимэ.

Шажанай үйлэ хэрэг бүтээгшэд соохоо хоёр зуун далан гурбаниинь гэлэн санаарта ламанар байгаа. Эдэ ламанарай ерэн табаниинь габжа миндагтын (зэргэтэн), зуун далан гэбшэ миндагтан, мамбын (түбэд медицинэ) һургуулитай гурбан лама: Баанайн лама—Жэбхээһэнэй, Жалсан Доржиин (Хүшэгөөрэй), Дамби-Нима Раднын (Хэндын) гэгшэд бии байгаа. Аграмба (эрдэмтэ нэрэ зэргэ) лама 8 хүн: 1. Ринчинэй Дашанима (Жаргалантын). 2. Маниин Шираб (Хүсэг-Шэбэрэй). 3. Бадмын Шойжо-Анчиг (Хүшэгөөрэй). 4. Базарай Дамба (Жэбхээһэнэй). 5. Даша-Цырен Эрдэниин (Догынын). 6. Ринчинэй Цыбан-Доржо (Хэндын). 7. Халзанай Дампил (Хэндын). 8. Һамын Цыренжаб.

Аранжамба (дээдэ эрдэмэй нэрэ зэргэ) зэргэтэй нэгэ лама—Шираб Базарай гэдэг байһан болоно. Эдэ хоёр зуун далан гурбан гэлэн санаарта ламанарһаа бэшэниинь хоёр зуун гушан юһэниинь хуварагуудтэ һэн. Гадна дасанай һүзэргэтэнэй бүлэгэй гэшүүд боложо, гушан хүн (хара зон) ородог байгаа.

Дамжем Аранжалин хиидэй ехэ дасан тухай тобшоор мэдээсэхэдэ, газаа талань: дасан гурбан дабхар модон барилгатай, һууринь дүрбэлжэн хори хори метр, шулуун һууритай, түмэр хушалтатай байгаа. Дээрээ нэгэ алталмал ганжартай, хоёр жалсантай, һэрбэгэр хитагар оохлибтой (хушалтын булан, үзүүр), үзүүр бүридээ уран угалзануудтай. Гурбан дабхар дасанай хушалтын үзүүр бүхэндэ батарай (луугай) толгойтой, тэдэнь хамтадаа арбан хоёр.

Гурбадахи дабхарта хамта зургаан бодн гүрөөһэтэй, гурбан хорлотой, хоёр жалсантай, хоёр түгдэм, гушан табан алталмал ехэ толи хушалтынь дүрбэн хажууда, жаран найман бага толинууд хушалтын доодо талаар жэгдээр хадаатай. Мүн жаран долоон маани дасанай ханануудта бүхэлэгдэнхэй. Хоёр түгдэмнөө бэшэниинь бүхыдөө эзд, алталһан ба мүнгэлһэн шэмэгүүдтэй. Гурбан дабхар ехэ дасанай барилгын сэн 15 000 түхэриг сэнтэй байгаа (бээ хүсэһэн сар 20 түхэригтэ хүрэдэг байгаа. 1926 оной мүнгэнэй сэн).

Ехэ дасанай дотор талань гэхэдэ, дасанай нэгэдэхи дабхарай тэг дунда голой ехэ гунгарбаа шэмэглээтэй. Энэ гунгарбаа доторнь эзд алталһан Жуу Шэгэмэни бурхан, эзд алталһан Зандан Жуу бурхан, мүн зандан модоор бүтээһэн Зандан Жуу бурханууд табяатай. Эзд алталһан наһанай гурбан бурхан, ехэ бага Арьяа Баала, эзд алталһан забьяатай (хубсаһатай). Майдари хоёр ширваантаяа (шабинартаяа), эзд алталһан хэдэн Бурхан багша, мүн ехэ баганууд Бурхан багша, эзд алталһан ехэ бага Манза-Шэрэ, Эм хүжөөр бүтээһэн Богдо лама, эзд алталһан мүн лэ Богдо лама, эзд алталһан ехэ бага Дара эхэнүүд, эзд алталһан ехэ бага субарганууд, Гэлэг бурханууд, эзд алталһан Мандал Хорлотоёо жэрылдэн һуудал бэлэй. Барасай, ирбэдэй арһануud, модон тэргэтэй мориной эзрэ ногоон морин, тэргэтэй хэнгэргэнүүд, Майдар бурхан мүн лэ тэргэ дээрэ хүшэгэтэеэ зогсохо...

Ехэ дасан соонь хамтадаа нимэ түхэлэй зургаан гунгарбаа шэмэглэгдэн табяатай.

Эндэ гансал гол гунгарбаа шалтатай, уран һайхан шэмэглэлтэй.

2. Ламрин Мамбын (зүүн зүгэй медицинын класс) — модон барилгатай, хоёр дабхар. Дуган соо эмүүд, Юмэй арбан зургаан ботн судар хадагалагдадаг байгаа юм.

3. Аюшын дуган (уншалга хэдэг, аршаан, адис заладаг дуган) хоёр дабхар, модон барилгатай.

4. Дуйнхарай дуган (самай, хатар наада табидаг класс) — модон барилгатай, хоёр дабхар түмэр хушалтатай. Энэ дуган соо хадагалагдадаг самай хубсаһан ба бэшэ хэрэгсэлнүүд тухай: хорин табан ехэ торгон дэгэлнүүд, арбан зургаан бага торгон дэгэлнүүд, дүшэ нэгэн аанзай зүгдэртэеэ (малгайнуud), эзэдээр алталһан бага ехэ дүшэн нэгэн толи, дүшэ нэгэн эзбдэр тодбонжоёо, Сагаан үбгэнэй сагаан торгон дэгэл, азаринарай ногоон торгон дэгэлнүүд, дүшэн дүрбэн паар ногоон сэмбэ гуталнууд, эрхи үлхэжэ хэнэн дүшэ нэгэн шэмэг дуушал (зүүдхэл), һандайнууд, дүшэн хоёр гоёолто шэмэгүүд, наяад алталһан, мүнгэлһэн бугаагуud, бэһэлигүүд, эрбэсэй болон бэшэшье ан арьяатанай арһануud.

5. Дандарын Ідуган—модон барилгатай, хоёр дабхар, түмэр хушалтатай. Эгэтын дасан барай гэртэй (типографитай) байгаа. Ном судар барлаллын ута хэбэй гурбан мянга дүрбэн зуун жаран дүрбэн хабтагай, дунда хэбэй зургаан мянга гурбан зуун жаран юһэн, бага хэбэй гурбан мянга зуун гушан хабтагай хэрэглэгдэдэг байгаа. Мүн хүрдэ, бурхан сахюусан, даржаг тэрэгүүтэнэй дүшэн табан хэб-хабтагай бии һэн. Гадна барай гэр соо ута хэбэй дүрбэн зуун жаран боти, дунда хэбэй зуун гушан гурбан боти ном судар, тиихэдэ Ганжуурай зуун табан боти хадагалагдажа байдаг һэн.

Дамжем Аранжалин хиидэй бүхы эд зөөринь табин дүрбэн зэргтэнэй бүлэгэй гэшүүд боложо, гушан хүн (хара зон) ородог байгаа.

Дамжем Аранжалин хиидэй ехэ дасан тухай тобшоор мэдээсэхэдэ, газаа талань: дасан гурбан дабхар модон барилгатай, һууринь дүрбэлжэн хори хори метр, шулуун һууритай, түмэр хушалтатай байгаа. Дээрээ нэгэ алталмал ганжартай, хоёр жалсантай, һэрбэгэр хитагар оохлибтой (хушалтын булан, үзүүр), үзүүр соохи шэмэглэл тобшоор харуулагдаба. Дасанай гурбан дабхар байшангай хана, хаяанууд, тотого, бахананууд бурхан шүтөөнэй элдэб хэрэгсэлнүүдээр уран һайханаар шэмэглэгдэнхэй.

Дасанай хүреэн соо оршоһон табан дуган тухай тобшохоноор зураглабал:

1. Шойрын дуган (шажанай философийн класс) — хоёр дабхар, модон барилгатай, дүрбэлжэн һууритай, түмэр хушалтатай, уран һайхан шэмэглэлтэй.

2. Ламрин Мамбын (зүүн зүгэй медицинын класс) — модон барилгатай, хоёр дабхар. Дуган соо эмүүд, Юмэй арбан зургаан ботн судар хадагалагдадаг байгаа юм.

3. Аюшын дуган (уншалга хэдэг, аршаан, адис заладаг дуган) хоёр дабхар, модон барилгатай.

4. Дуйнхарай дуган (самай, хатар наада табидаг класс) — модон барилгатай, хоёр дабхар түмэр хушалтатай. Энэ дуган соо хадагалагдадаг самай хубсаһан ба бэшэ хэрэгсэлнүүд тухай: хорин табан ехэ торгон дэгэлнүүд, арбан зургаан бага торгон дэгэлнүүд, дүшэ нэгэн аанзай зүгдэртэеэ (малгайнуud), эзэдээр алталһан бага ехэ дүшэн нэгэн толи, дүшэ нэгэн эзбдэр тодбонжоёо, Сагаан үбгэнэй сагаан торгон дэгэл, азаринарай ногоон торгон дэгэлнүүд, дүшэн дүрбэн паар ногоон сэмбэ гуталнууд, эрхи үлхэжэ хэнэн дүшэ нэгэн шэмэг дуушал (зүүдхэл), һандайнууд, дүшэн хоёр гоёолто шэмэгүүд, наяад алталһан, мүнгэлһэн бугаагуud, бэһэлигүүд, эрбэсэй болон бэшэшье ан арьяатанай арһануud.

5. Дандарын Ідуган—модон барилгатай, хоёр дабхар, түмэр хушалтатай. Эгэтын дасан барай гэртэй (типографитай) байгаа. Ном судар барлаллын ута хэбэй гурбан мянга дүрбэн зуун жаран дүрбэн хабтагай, дунда хэбэй зургаан мянга гурбан зуун жаран юһэн, бага хэбэй гурбан мянга зуун гушан хабтагай хэрэглэгдэдэг байгаа. Мүн хүрдэ, бурхан сахюусан, даржаг тэрэгүүтэнэй дүшэн табан хэб-хабтагай бии һэн. Гадна барай гэр соо ута хэбэй дүрбэн зуун жаран боти, дунда хэбэй зуун гушан гурбан боти ном судар, тиихэдэ Ганжуурай зуун табан боти хадагалагдажа байдаг һэн.

Дамжем Аранжалин хиидэй бүхы эд зөөринь табин дүрбэн мянган гурбан зуун хорин найман, түхэриг сэнтэй гэжэ 1926 ондо тоологдоһон байгаа.

II.

1925 оной декабриин 22-һоо 1926 оной январиин 1 хүртэр үргэлжэлһэн Буряад-Монголой республикын бурхан Буддын шажан шүтэгшэдэй хоёрдугаар ехэ Хуралаар зохёогдоһон заршам-тогтоол (Устав, дүрим) баталагдаһан байгаа.

Энэ заршам-тогтоолһоо жэшээ болгон, зарим тэды хэлэбэл:

1. Һүзэгтэнэй мүргэлдэ үргэһэн, элдэб янзын үргэл бариса болбол зоной зөөри мүн. Шажанай үйлэ хэрэг бүтээгшэд (ламанар) манай зөөри гэжэ тоолохогүй. Энэ зөөри һүзэгтэнэй зүгһөө хэрэг бүтээхын түлөө үргэһэн үргэл. Энэ зөөринь гаргашье жэншэдгүй шалгаха, харюусалгата нюурнуудта даалгаха. Амяараа дасанай ламанар энэ зөөридэ хабаадахагүй.

2. Дасан соо зүблэлтэ засагта эсэргүү суглаа хураал хэхэгүй. Совет засагта эсэргүү удхатай саарһа, ном, соносхол, захяа бэшэг дасан соо худалдалга, тараалга, үгөөр агитаци хэлгэ хоригдоно.

3. Баян, ноён зониие дээшэнь үргөөд, үгытэй ядуу зониие доошонь дараад, доро үзэжэ газаашалхагүй. Бурхан Буддын номнолой ёһоор тэн тэргшэ үзэжэ, номой хэрэг бүтээхэ.

4. Бүхы үргэлөөр ороһон зөөри мүнгэнэй наян хубииень (процент) хубаахадаа, жарыень шажанай үйлэ хэрэг бүтээгшэдтэ үгэхэдөө, ехэ, бага ламанар, хуварагг гэжэ илгахагүй, тон тэгшээр хубааха.

5. Хорин хубинь дасанай ламын зүблэлдэ (советдэ) ороохо.

6. Шажанай үйлэ бүтээгшэдэй тоолборидо оруулагдаһан санаартанай үялга ба дааба-ринуудые эмхилхэ газарынь хиидэй зүблэл (дасанай совет) байха һэн тулань, энэ хэлсээндэ дурсагдаһан зүйлнүүд дасанай үйлэ бүтээгшэдээр хэрэг дүүргэгдэжэ байнаб гээд шалгаха.

7. Шажанай үйлэ бүтээгшэд, санаартад өөһэдынгөө дотор байдалые хоёрдугаар ехэ Хуралай зохёоһон дурим-заршамай ёһоор хүтэлбэрилхэ. Ондоо дасанай журамые өөрынгөө дасанда сахихагүй.

8. Һүзэгтэнэй зүгһөө томилогдоһон шалгалта үе-үе болоод лэ хэгдэжэ байха. Заршам-тогтоолой ёһоор хэлэгдэһэн заршамаар үйлэ хэрэгэй ябасые шалгажа байха.

Ажаглалта:

Мүргэлөөр ороһон бүхы мүнгэн, эд эдлэл шажанай үйлэ бүтээгшэ санаартанай гэмээр бэшэ гэмтэлдэ ба үригдэлдэ ороо һаань, энээн тухай дасанай зүблэлдэ саг зуура мэдээсэгдэхэ ёһотой. Хохидол, хулгайн болоо һаань, һүзэгтэнөөр дары хэмжээ абажа, мүрдэлгэ хэхэ.

Хэрбээ гэмтэ ябадал, үригдэлынь шажанай үйлэ бүтээгшэдэй гэмээр болоо һаань, бүхы гаргашануудынь тэдэ гэмтэнээр хангагдаха.

9. Шажанай үйлэ хэрэг бүтээгшээр һунгагдаһан санаартадые энэ хэлсээнэй бүхы эрилтэнүүдые нарин нягтаар дүүргэжэ байхыень уялгалха.

Дүүргэхэгүй ушарнуудай үзэгдөө һаань, һүзэгтэн эрхэтэдэй эрилтээр дасанай зүблэл болюулагдажа, шэнээр һунгагдаха. Энээн тухайгаа түрэ засагай анхаралда дары мэдүүлхэ.

III.

1926 ондо Эгэтын дасан Хориин аймагай мэдэлһээ гаража, Яруунын аймагай мэдэлдэ ороһон байгаа. Дасанда хабаатай бүхы зөөри, байра байдал болон бурхан шүтэлэй хэрэгсэлнүүд тоологдон бэшэгдэжэ, дамжуулан үгэлгын акт 1926 оной июниин 1-нэй үдэр бэшэгдэнэн байна. Энэ бэшэлгэ хоёр хэһэгээр бэшэгдэжэ, нэгэниинь аймагай гүйсэдхэхэ комитедэ, нүгөөдэнь дасанай зүблэлдэ үгтэнэн юм.

Хориин аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй этигэмжэтэ нюур Горшков, Эгэтын дасанай зүблэлэй түрүүлэгшэ лама Махуулайн гэгшэдэй гарнууд энэ акт доро табяатай. Тус акт түхэреэн тамгаар гэрэлэгдэнхэй. Мүн дасанай зүблэлэй гэшүүд:

Шойбон Бодиин
Жэгмэд Бодиин
Шэмэл-Доржо Бурхиин гэгшэдэй гарнууд эндэ табяатай.

Цэдэн ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.
Ярууна.

МОРИНОЙ ҺҮҮЛЭЭР... МОРХОГОР ХОНИН

ТОКИО, декабриин 26. (ТАСС-ай корр. Вячеслав Бантин). Зуһалангуй һаа, зуһалантай болохо гэжэ бү яарагты. Хорин зуһалантай боложо үрдиһэн байбал, тэрэнээ зохид болгохо гэжэ барилгын материал бэдэржэ, бэеэ бү зобоогты, сагаа бү һалгаагты: ерэхэеэ байһан хонин жэлдэ барилгын гү, али газар малтаха ажал, харгы барилгын хүдэлмэри ябуулжа болохогүй. «Энэ һургаалһаа хазагайраа һаа, ехэл муу юумэндэ орохот»,— гэжэ эртэ үрдын литэһээ үндэһэтэй синтоис зурхай (гороскоп) хатуугаар һануулна. Японой ниислэлдэ газетын киоск бүхэндэ тиимэ зурхайн дэбтэрхэнүүд шэнэ жэлэй урдахана зохисотой сэнгээр худалдагдана.

Тархиин эрьешэхээр бэшэгдэһэн «Гэр бүлын литэ» гэгшэдэ этигэбэл, ерэхэ жэлдэ хүлгөөтэй, тогтуургүй, хүлеэгдээгүй ушаралнуудтай байха. Тухайлхада, энэл шалтагаанһаа болоожо, утын аяншалганнуудай үедэ болгоомжотой, олон зонтой газарһаа холуур ябаха, хүлеэгдээгүй муу ушаралнууд тохёолдожо магадгүй гэжэ һэргылэгдэнэ гээшэ ха.

1991 ондо түр зуурын түргэдэлгэдэ орожо, мэдэрэлээ халяаха гээшэ иланганяа аюултай, өөрынгөө ябадалые һайса шүүхэ, ямар хойшолонтой байжа болохоб гэжэ шэнжэлхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ бэе бэедээ дурлаашад, һая гэрлэгшэд, ерэхэ жэлдэ яаруу шиидхэбэри бү абагты, бодомжогүй ябадал бү гаргагты! Хонин жэлдэ түрэһэн хүнүүд зориггүй, эрхэдэг зантай, һур һулдэгүй байхаяа һанадаг. Хэрбээ бодожо үзэхөө хожомдоо һааткай, хонин жэлтэй хүн артистын абари зантай, халуун зүрхэтэй байха гэжэ баярлаарайгты. Хонин жэлэй одон доро түрэһэн эрэшүүл, эхэнэрнүүд юумэнэй гоё һайханиие зүб танидаг, зохид абаритай, урлаха шадабаритай байдаг. Өндоо зондо зохидоор харагдажа шададаг, ямаршье ажабайдалда хүнгөөр таарадаг. «Мүнгэ олохо» шадабаряараа илгардаггүйшье һаа, бэрхынгээ ашаар материальна хохидолдо хэзээдэшье ородоггүй.

Эдэ бүгэдэ үгэнүүдтэ этигэншьегүй байхада болохо юм ааб даа. Япон уладай олониинь этигэдэггүй. Үзэлшэ эхэнэрнүүдэй, зурхайн орёо таамагаар хэлэһэн үгэнүүдтэ этигэнхаар, шэнэ жэлэй урда үдэрнүүдтэ тэдэнэр ресторануудта, баарнуудта ороно, магазинуудаар ябана. Ажалша бэрхэ япон зон Шэнэ жэлээ шэн зоригтойгоор угтан, найр наадандаа хүхихэ эрхэтэй юм ааб даа. Амжалта түйлахаяа һанаһан зон 1991 ондо ажалша шанараа урдаа бариха зэргэтэй. Зурхайн тодорхойлһоной ёһоор, ажалша бэрхэ, түргэн саг соо тодо шиидхэбэри абажа шададаг, тэдэнээ бэелүүлхын тула аһан ороддодог хүнүүд лэ тогтуургүй, тон хүлеэгдээгүй ушаралнуудаар дүүрэн хонин жэлдэ бүхы муу юумэнһээ гарасалдаха байха. Үнгэржэ байнан морин жэлэй уряа «Үйлэдэгты!» гэһэн байбал, ерэхэ хонин жэлэй уряае мэдээжэ зүйр үгөөр тодорхойлхо болоно: «Долоо дахин хэмжээд лэ, нэгэ дахин хэршээрэй». Зүгөөр үшөө иигэжэ нэмэхэ шухала: һайнаар, тэгшээр, ороддосотойгоор хэршээрэй. Тиихэдээл, хүсэл ороддолгынтнай ашаар, түргөөр, мэргээр, тодоор үйлэдэһэнэйткай дүн болоожо, тон найдамтай үндэһэн бии болоожо, һайн хубилалтануудай, дабшалтын үүдэн нээгдэхэ».

Богони аяа, моодо намнадаг зэргэтэй үгэ нэмэхэмнай үлэбэ: ерэхэ жэлнай яагаан-хүхэ үнгэтэй байха.

ДЭЛХЭЙ ҺОНИНО ДЭЭЖ Э

«ГИННЕССЭЙ ТҮЙЛАЛТАНУУ НОМҺОО...»

Нэгэ эхэнэ гараһ олон үхибүүдэй тоо ... жэ тоологдодог. Тэ Москваһаа 241 модон та оршодог Шуя хо ...ууда байһан Федо ев (1707—1782 онуу таряашанай хоёрдохи ...ниинь байгаа. 27 да хэдөө, 16 дахин хоёр гурбан, 4 дахин дүр үхибүүдые гаргаһан. 1782 оной февралий ...энээн тухай Николь ...нөө Москва руу ...нэн байха юм. 17 1765 он болотор унг зор соо гараһан э дэй 67-ниинь томон гээд мэдээжэ.

Мүнөө үедэ эгээл ...бүүтэй болоһон хүн ...хэдэ, Чилиин Сан-Ан ...тодо ажаһуудаг Лео ...бина (басаган обо ...пиноза) болоно. 19 ...тэрэ 55-дахи һүүлш ...бүү түрөө һэн. Тэрэ Жирарда Секундо А ...шын мэдүүлэнэй ...нэр 1943 ондо А ...гэрлэһэн байха юм. ...ба дахин гурбан ...гаа. Зүгөөр газарай ...дэлхэдэнь, тэдэнь ...наһа бараа. Тиимэ ...зөөжэ ерээд, мүнө ...байһан 40 үхибүү ...юм ха.

Эгээл үндэр наһаа ...байхадаа түрэһэн ...тухай мэдээнүүд ...документнүүдээр ...даагүй байдаг. Ж ...Фор Кристин гэжэ ...ажаһуудаг байһан ...лен Эллис гэгшэ ха ...раһаар 46 жэл боло ...боложо ябахада ...гурбадахи үхэһэн ...гаргаа гэжэ мэд ...Тоэд олон ушарну ...ганайнгаа гэртээ түр ...ха һанаатайгаар ши ...нууд гаргагдадаг г ...эгээл үндэр наһатай ...һэн эхэнэр Руфь А ...рел (басаган обогын ...байгаа гэжэ то ...США-гай Калифорни ...нислэл Лос-Анжел ...лэ бэшэ оршодог Гл ...жэ газарта 57-той ...Сюзан хубуугээ түрөө ...дээжэ.

1931 оной август ...Англиин Питерборо ...Куинз Роуд хотод ...Флоренс Стамсон э ...хэн эхир үхибүүд ...Тиихэдээ Мэри ...Маргарет 538 грам ...дээрээ 991 грамм ...байгаа һэн. Мүнөө ...гаредынь амидыг юм.

Сиамай эхир үх ...түрүүн Таиландада ...һон юм. Чанг болон ...кернууд 1811 оной ...дэ түрөхэдөө, сээжэ ...сээрһээр холбоотой ...Меклонгдо хитад бу ...һэн тэдэнэр США ...1843 оной апрель ...най Каролина штад ...хотодо ажаһуудаг ...ландa Стеннуудые ...Тэдэнэр 10 болон ...тэй болоо һэн. 187 ...вариин 17-до 62-той ...гурбан часай турша ...нэр хойно хойноһоо ...раа бэлэй.

Нэгэ доро эгээл ...бүү түрөхэ ушарн ...хэлэхэ болоо һаа, ...апрелиин 22-то Браз ...каней хотодо арбан ...гараа. Тэдэнэй хоё ...бүүд, найманиинь ба ...гаа.

Гараад амидыг ...һэн эгээл олон эхир ...зургаан үхибүүд ...

Нэгэ доро гараһ ...үхибүүдэй эгээл ...нүүр 11 килограмм ...Хитадта болон Энэ ...ралдаа. Эгээл хүнд ...үхибүүдэй шэнүүр ...грамм 350 грамм б ...Япондо тодороо. Х ...да гараһан гурбан ...бүүдэй хамтын шэнг ...лограмм 960 грамм.

Хоёроороо гараһа ...дэй эгээл хүнда шэнг ...гай Арканзас штадт ...даг миссис Хаскин ...ха. Тэдэнэрынь 12 ...590 грамм татаа һэ ...

Эгээл удаан болзо ...бэеэ харангуй ябаха ...Ллойд Экр болон Ф ...сверк Кларкнууд бо ...оной февралиин 15 ...гай Небраска штадт ...эдэ хоёр дүрбэн на ...хадаа хахасуулагдаг ...соо ороодоо хараа ...һанаа. 1986 оной и ...да одоол уулзаа.

ИЛАЛТА АРГА ДҮРЭҺӨӨ

Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын факультедэй байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдажа, энэ дээдэ һургуулиин спортын клубай шанда хүртэхын түлөө боксоор нээмэл мүрысөөн болобо. Монголой, Тувын болон Буряадай арһан бэлэйн 70 гаран шадабаритад хабаадажа, гоё һайхан арга дүрөөрөө, мэргэжэл шадабаряараа боксдо дуратайшуулые баясуулаа.

51 килограмм. Тус институдай спортын клубай түлөөлэгшэд — мастерта кандидадууд Заяата Жамбалов, Булат Гармаев гэгшэд түгэсхэлэй нааданда гаража, хабяяа туршаба. Шамбай сүлхэ байһан дээрэһээ З. Жамбалов оноб-шотой мэргэн сохилтонуудаараа илалта туйлаһан байха юм.

Удаадахи шэгнүүртэ һонирхолтой, шанга туладаан болобо. Энэ талаар спортын мастерта кандидадууд Цырен-Доржо Баянов («Забайкалец»), Амгалан Норбоев (багшанарай институт) гэгшэд габьяатай. А. Норбоев диилэжэ гарахаһаа гадна, илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлэлтэй байнанайнгаа түлөө тусхай шандa хүртэбэ.

57 килограмм. Эндэ спортын мастернууд М. Саранхуу (МНР), Е. Мадасов (Улаан-Үдэ) хоёр онсо шалгаржа, түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаа. Арга дүрөөрөө булижа, Мадасов чемпион болоһон байна.

Монголой Арадай Республикын спортын мастер Энхтүр манай республикын боксдо дуратайшуулда мэдээжэ болонхой юм. Урда урдын жэлнүүдтэ Буряад орондо ерэжэ, элдэб мүрысөөнүүдтэ шалгаһан намтартай. Энэ удаада тэрэ залуу спортын мастер Олег Бадмаевтай уулзахадаа, гоё һайханаар туладажа, харагшадай этигэл найдалые харюулба. Тиигэжэ тэрэ хүнгэн шэгнүүртэн соохоо илажа гараа.

Туваһаа ерэһэн боксёрнууд яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байба. Гол шухала шэнжэнь юуб гэбэл, тэдэйэр бар хүсэтэй, нугаршагүй хүсэл зориггой байнаараа харагшадай дура татаа. Тиигэжэ спортын мастерта кандидат Ш. Дандар багшанарай институдай студент, спортын мастер А. Овчаренкые бүдэрүүлжэ, нэгэдэхи дундуршаг шэгнүүртэ лауреат болобо. Нэгэдэхи разрядтай М. Чунарев Т. Цыдыповые диилэж.

67 килограмм. Багшанарай институдай студентнэр Буда Хамаганов, Баатар Дамбиев гэгшэд бэе бэеэ һайн мэдэхэ байнан дээрэһээ удаан саг соо маряажа ябангуй, абаһаар лэ эршэмтэйгээр туладаба. Б. Дамбиев эдэбхитэйгээр добтолохоһоо гадна, жэншэдгүй һайн хамгаалалтатай байнанаа харуулаа. Б. Дамбиев мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксёр гэжэ тоологдон, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байха юм.

Хоёрдохи дунда шэгнүүртэн соохоо МНР-эй уласхоорондын классай спортын мастер Дэмбэрэлин Алтангэрэл илаха аабза гэжэ суглараг-шадаа һанаа һэн. Зүгөөр спортдо хүлеэгдээгүй элдэб ушар болодог гээшэ. Тиигэжэ БГПИ-гэй спортын мастерта кандидат Андрей Самаринов бэеэр үндэр байнан дээрэһээ холоһоо тоти мэргэн сохилтонуудаар угта угтаһаар, илалта туйлаба.

Хүндэшэг шэгнүүртэ технологическа институдай студентнэр Е. Петров, М. Улитин гэгшэд түгэсхэлэй нааданда гараһан байгаа. Спортын мастер Евгений Петров нугөөдэеэ тогтоон торгогүй диилэж.

Иигэжэ физическэ культурын факультедэй ойн баярта зорюулагдаһан мүрысөөн спортын ёһотойл һайндэр боложо дүүрэбэ.

* * *

МНР-эй болон Буряадай ССР-эй командануудай хоорондо боксоор нүхэд ёһоной мүрысөөн Улаан-Үдэдэ үнгэрэгдэбэ. Сэхыень хэлэхэдэ, энэ һонирхолтойгоор хүлеэгдэһэн мүрысөөнэй шэгнүүр бүхэндэ ана-мана туладаан болоогүй. Ушарынь гэбэл, гол түлэб МНР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд манайда айлшаар буунан байгаа. Тиихэдэнь багшанарай институдай студентнэр лэ Буряад ороной спортын нэрэ хүндые хамгаалба. Энэ юунһээ болооб гэхэдэ, манай республикын суглуулагдамал командын гэшүүд тусхайлбал, спортын мастернууд Т. Шутуков, С. Хорлоев, Б. Батуев, С. Павлов, Б .Батуев, А. Тангасов, В. Знайденко болон бусад РСФСР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ жэлэй январь һарын 22-һоо Казань хотодо үнгэргэгдэхэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор Сочи хотодо һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ спортын мастер Эрдэнэбаярын Цогтжаргал багшанарай институдай студент Заяата Жамбаловтай туладахадаа, гурбадахи раундын түгэсэжэ байха үедэ нокаудаар диилээ. Энэньшье гайхалгүй. Ушарынь гэбэл, Монголой боксёр дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаһан, Ази түбиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэһэн намтартай.

Удаадахи шэгнүүртэ спортын мастерта кандидат Цырен-Доржо Баянов Ази түбиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан уласхоорондын классай спортын мастер Очирын Дэмбэрэлтэй туладахадаа, бүхы арга хабяяа гаргабашье, шүүгдэнэн байгаа.

54 килограммай шэгнүүртэ Монголой суглуулагдамал командын гэшүүн Цэндэйдовын Цэрэнням спортын мастерта кандидат Амгалан Норбоевые хоёрдохи раундын эхиндэ булижа гараба.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ С. Эрдэнэбат — спортын мастер О. Бадмаевые, Н. Баяраа — Б. Дамбиевые, С. Алтансүх мастерта кандидат А. Цыремпиловые шүүгээ.

Манай командаһаа спортын мастер Е. Мадасов — Д. Лхагвые, спортын мастерта кандидат Ц. Батуев — Д. Батулзые, ЛВРЗ-гэй спортклубай дэргэдэхи боксын һургуулиин түлөөлэгшэ — багшанарай институдай студент спортын мастер А. Кривоносов уласхоорондын классай спортын мастер Б. Алтангэрэлые илаһан байгаа.

Илагшадта дипломууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

Сонсоор экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120+30» гэһэн дамжуулга. 10.00— МВД-һээ мэдээсэнэ. 10.15— Орадай дуунууд. 10.30— Хүүгэдтэ дамжуулга. 11.30 — «Последняя осень»—уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 13.00— Шэнэ һониной албан. 13.15—«Паломники» — баримтата фильм. 13.45—«Тимур и его команда» — үхибүүдтэ уран һайханай фильм. 16.00—«Парнас тээшэ шата». 16.15—«Непохожая» — уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 17.20—«1991 он — Моцартын жэл». 18.05— Баримтата фильм. 18.15—Эдир банкирнуудай мүрысөөн. 19.30— Шэнэ һониной албан. 19.45— МВД-һээ мэдээсэнэ. 20.00— «Ородууд Нагасакида». Политическэ шэнжэлэгшэ В. Цветов дамжуулгые хүтэлхэ. 20.45 —«Последняя осень»— уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 22.00— Время. 22.45 — Уласхоорондын конкурснуудай лауреат Дмитрий Хворостовскиин концерт. 24.00—«Где мой театр?»—уран һайханай фильм-монографи. 01.05—«Москва — Мидленд... Хүгжэм-джаз». 01.50—«Мои люди» — уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 03.00 — «Все звезды» — киноконцерт.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—«Цирк приехал»— үхибүүдтэ фильм. 2-дохи сери. 10.30—«Гласом моим»—фильм-концерт. 11.30 — «Что такое «ЕРАЛАШ?»—хүбүүд, басагадай, түрэлхидэйнь хабаадалгатай телефильм. 13.45—«Намар. Таруса, Цветаева...» 14.10 — Ритмическэ гимнастика. 14.40 — «Первые шаги» — Владикавказай Калининай нэрэмжэтэ колхозой кооператорнуудай нэгэдэл тухай баримтата фильм. 15.00— «Поезд со станции Детства» —уран һайханай фильм. БуряаДай телевидени: 17.30 — Мультфильм. 17.40— Байгал. 18.00—«Спектр» телеканал дурадхана. Жэлэй бэшэгүүдэй шэнжэлэл; П. И. Чайковский. Жэлэй дүрбэн саг; 49-дэхи һургуулиин уран һайханай-драмын түб; манай гэрнүүдэй подвалнуудай байдал тухай ГОРСЭС-эй коммунальна ариг сэбэрэй отделениие даагша А. С. Мезеров хөөрэхэ. «Вторцветмедэй» предприятиие шалгаһанай һүүлдэ Үдэ мүрэнэй уһа хамгаалгын зоно. 19.00— Байгал. 19.20— Соносхолнууд. 19.25—«Спектр» телеканалай үргэлжэлэл: Комушка һуурин-да автомобильна харгын барилга тухай; республикын прокуророй орлогшо М. М. Гершеевичтэй хөөрэлдөөн. Хэрэгшэдэтэ хүрэдэггүй эдэс хоолой эүйлнүүд ба эд бараан тух